

Posojila bodo popestrila storitve

Ni hitrejšega razvoja drobnega gospodarstva brez ustrezne količine denarnih sredstev – kreditov. Obrtniki imajo ponavadi premalo denarja, da bi lahko hitreje napredovali, zato si seveda pomagajo s krediti bank, ki v zadnjih letih namenjajo precej pozornosti tudi obrtni dejavnosti kot dopolnilni dejavnosti združenemu delu. Tudi Ljubljanska banka-združena banka se vključuje v prizadevanja za nadaljnjo materialno krepitev drobnega gospodarstva.

V ta namen je dalj časa pripravljala dva pomembna pravilnika in sicer Pravilnik o kratkoročnih kreditih obrtnikom za obratna sredstva ter Pravilnik o posojilih občanom za pospeševanje gospodarske dejavnosti in opravljanje svobodnih poklicev na podlagi namenskega varčevanja ali vezave dinarskih sredstev in prodaje konvertibilnih deviz.

Najprej je treba poudariti, da sta bila oba pravilnika pripravljena za tekoče srednjeročno obdobje 1981-1985, s čimer je obrtnikom omogočeno, da lahko na daljše obdobje računajo z določenimi možnostmi najemanja kreditov. Nedvomno pa drži, da tudi tu ne gre brez občasnih omejitev, saj se mora tudi banka vključevati kot pospeševalec gospodarskega razvoja v vsesplošno družbeno prizadevanja za stabilnejše gospodarjenje.

Prvi pravilnik v uvodnem delu omenja, kdo vse je lahko prejemnik kredita. Tako kot v preteklem obdobju mora biti obrtnik tudi poslednji poslovni partner. Banka daje po tem pravilniku kredite za nakup materiala za poslovanje in osebne dohodke delavcev s prispevki, če jih obrtnik nakazuje na hranilno knjižico ali tekoči račun banke. Najvišji znesek kredita sme znašati

600.000 dinarjev. Rok za odplačilo kredita je največ 12 mesecev. Pri kreditih za osebne dohodke in njihove prispevke je doba vračanja krajša – največ 3 mesece.

Banka pri podeljevanju upošteva tudi splošna družbena prizadevanja po razvoju tistih obrti, ki jih sicer primanjkuje in ki tudi sicer prispevajo kot dopolnilna gospodarstva dejavnost k splošnemu gospodarskemu razvoju občine, mesta, republike.

Drugi pravilnik prav tako zahteva od kreditateljcev, da poslovno sodelujejo z banko na dva že uveljavljena načina varčevanja – dinarskim in vezavo dinarskih sredstev ali dinarske protivrednosti prodanih konvertibilnih deviz. S takim načinom varčevanja se dejansko razširja krog interesentov za kreditna sredstva...

Banka daje posojila po tem pravilniku občanom, ki že opravljajo ali bodo opravljali dejavnosti z osebnim delom in sredstvi v lasti občanov, in občanom, ki samostojno kot umetniški poklic opravljajo umetniško in drugo dejavnost. Banka daje posojila za pospeševanje obrtne dejavnosti in storitev – nakupa poslovnega prostora, graditev, dograditev in rekonstrukcije ali adaptacijo poslovnega pro-

stora, nakup nove ali rabljene opreme, strojev in orodja za opravljanje obrtne dejavnosti ali storitev; opravljanje svobodnega poklica za – nakup poslovnega prostora, graditev, dograditev, rekonstrukcijo ali adaptacijo prostora. Najvišji znesek posojila sme znašati 800.000 dinarjev. Najdaljša doba vračanja posojila je odvisna od namena in znaša do 12 let za nakup ali graditev, dograditev in rekonstrukcijo. Za nakup rabljene ali nove opreme, strojev in orodja pa je doba krajša in znaša do 6 let.

Pri namenskem varčevanju za vezavo sredstev dobi občan posojilo le, če varčuje najmanj 2 leti dinarska sredstva in jih po končani varčevalni dobi veže. Naj omenimo še objavljeno posebno lestvico, ki določa velikost posojila, ki je odvisna od varčevalne dobe. Pri dveh letih varčevanja znaša pri mesečnem nakazovanju pologov 300 in enkratnem pologu 350 odstotkov. Ta odstotek posojila se z leti veča in doseže pri 10 letih varčevanja – 750 odstotkov (mesečni pologi) oziroma 800 odstotkov (enkratni pologi).

Velja omeniti še vezavo dinarskih sredstev ali dinarske protivrednosti prodanih konvertibilnih deviz. Višina posojila znaša 250 odstotkov od vezanih dinarskih sredstev in 300 odstotkov od vezane dinarske protivrednosti prodanih konvertibilnih deviz. Občan prične porabljati posojilo takoj po sklenitvi pogodbe in ga mora porabiti najkasneje v 12 mesecih.

FRANC CAPUDER

Dvajset let Modne hiše

Natančno pred dvajsetimi leti je šestnajst tekstilnih-delovnih organizacij iz vse Slovenije (kanskeje se jih je pridružilo še trintrideset) s pogodbo o poslovnem sodelovanju ustanovila Modno hišo, trgovsko delovno organizacijo, ki jo Ljubljančani poznamo kot prvo specializirano tekstilno blagovnico samoizbirnega tipa, mnogim pa je ostala v spominu tudi kot prva trgovska hiša v mestu, ki je imela tekoče stopnice.

Pa niso bile samo stopnice moderne. Moderen je bil že sam specializiran način prodaje, nova je bila zamisel združevanja konkurenčnih delovnih organizacij pod isto prodajno streho. Nova trgovska organizacija naj bi delovala na celotnem jugoslovanskem ozemlju in naj bi deloma tudi razbila monopol, ki so si ga ustvarile druge trgovske delovne organizacije.

Modna hiša oziroma Organizacija poslovnega združevanja proizvajalcev tekstila in tekstilne konfekcije je že od začetka tvorila vpliva na skupno planiranje proizvodnje in prometa, zbirala je podatke o tržnih gibanjih in jih oblikovala kot pomoč pri poslovnem odločanju. Ne smemo pa seveda pozabiti na delitev ustvarjenega dohodka med delovno skupnostjo in ustanovitelji.

Pogoje poslovanja in poslovne ukrepe so se tekoče obravnavali v skupnih organih upravljanja.

Vse pa vedno ni šlo gladko. Modna hiša je bila marsikdaj na tesnem s kratkoročnimi krediti, čeprav so večji del kreditov zagotavljali sovlagatelji. Kljub temu se po dvajsetih letih obstoja lahko pohvalijo z doseženimi uspehi. Lani je znašal dohodek že 650 milijonov dinarjev, čisti dohodek pa 109 milijonov.

Pohvaliti gre Modno hišo, ki je aktivno uresničevala zakonsko določilo o enotnosti jugoslovanskega tržišča, saj je poleg veleblagovnic v Ljubljani in Mariboru zgradila po eno še v Osijeku in Smederevu, prvo

v sodelovanju z Emono, drugo pa s Centropromom. Prodajne površine vseh štirih objektov znašajo 18.286 m², skladiščne pa 3.491 m². Skupaj je v poslovalnicah zaposlenih 550 ljudi. Omenimo naj tudi, da so v delovni organizaciji vedno skrbeli tudi za kadre in so izsolali kakih 400 trgovskih delavcev.

Nova ustava in zakon o združenem delu sta zahtevala bistveno preoblikovanje organiziranosti Modne hiše in povezave z ustanovitelji, torej proizvodnimi organizacijami združenega dela. Odnosi, pravice in dolžnosti so se na novo razmejile. Tako od proizvodnih OZD okrepljeni poslovni sklad zajema približno polovico lastnih sredstev tozda Modna hiša ter nekako po četrtino združenih in bančnih sredstev.

Modna hiša je bila v dvajsetih letih svojega uspešnega poslovanja vedno med najbolj naprednimi trgovskimi delovnimi organizacijami po uvajanju novih prodajnih in propagandnih prijemov. Omenili smo že specializirano prodajo. Potem so začeli s prirejanjem razstav, modnih revij in modnega svetovanja kupcem. Njihove izložbe so vedno med najlepšimi v mestu in so požele že marsikatero priznanje.

V naslednjem srednjeročnem obdobju predvidevajo precejšen porast dohodka, z oživiljeno investicijsko aktivnostjo pa tudi vlaganje v nove kapacitete (4200 m²), pri čemer pa naj bi se število zaposlenih povečalo le za 2%.

VITO KOMAC

Povej, kje stanuješ, povem ti, kaj si

Kadar hitimo po opravkih ali nakupih po ulicah okrog Prešernovega trga pa onstran Tromostovja proti Vodnikovemu trgu ali na desno proti Novemu trgu, se niti ne zmenimo za njihova imena. Ko bi nas ustavil tujec in povprašal, odkod ime Mesarska ulica, ko pa v njej vendar ni nobenega mesarja, bi verjetno samo skomignili z rameni.

ALI SPLOH POZNA MO SVOJE MESTO?

Imena ulic stare Ljubljane še danes pričajo, da so tu delovali mesarji, peki, gostilničarji, krojači, čevljarji, sodarji, tesarji, kleparji, ključavničarji, v okolici Špitalskih vrat zunaj obzidja pa so imeli svoje obrti milarji in barvarji, strojarji, irharji in usnjarji.

»Že v 14. stoletju so se obrtniki združevali v cerkvenih bratovščinah, iz katerih so se razvile v 15. stoletju zadruge (cehi) kot stanovske organizacije, da bi preprečile medsebojno tekmovanje in zagotovile kakovost izdelkov. Po njihovih pravilih je smel opravljati obrt v mestu le član ceha, mojster pa je postal, kdor je opravil izpit. Pravilo je bilo, naj živi član ceha od obrti skromno in zadovoljno.« (M. Valant, Ljubljana do potresa (1895) – Ljubljana, 1977).

VSAKA OBRT V DOLOČENEM DELU MESTA

Tudi ljubljanski obrtniki, po večini združeni v cehih, so se tako kot v drugih srednjeveških mestih nastanili v določenih mestnih delih. Klju-

čajničarji in krojači so imeli svojo obrt v ulicah ob Mestnem trgu, ki se še sedaj imenujejo po njih; čevljarji so bili v Čevljarški ulici in na Čevljarškem (»šuštarskem«) mostu, na katerem so stale do l. 1840 njihove lesene prodajne lope, na mesarje spominja Mesarski (danes Zmajski) most in nekdanja Mesarska ulica ob Pogačarjevem trgu. Mesarski most, seveda še lesen, so zgradili leta 1820 namesto prejšnje brvi čez Ljubljanico.

OB LEVEM BREGU LJUBLJANICE

Skoraj vsaka druga hiša na današnjem Petkovškovem nabrežju, od Zmajskega mostu do Prešernovega (nekdanj Marijinoga) trga je bila strojarna ali usnjarja, irharja ali barvarna; vmes so se pojavile pozneje tudi milarne.

Zaradi ostrega in neprijetnega vonja po kožah, loju in čreslovini, uporabe različnih barvil, škodljivih človeškemu zdravju in drugih kemičnih primesi, je bil odmerjen prostor za te obrti zunaj gosto zazidanega in obljudenega notranjega dela mesta, če je le bilo mogoče – ob vodi. Ljubljana je bila včasih, ko še ni bilo kanalizaci-

je (Ljubljana je dobila kanalizacijo glavnih mestnih ulic šele leta 1816), najpripravnejša in najcenejša pot, po kateri so odtekali odpadki in odplake teh obrti.

STARO IZUMIRA, NASTAJA PA NOVO

Obrtniki so bili v stari Ljubljani najštevilnejši meščanski stan. Sredi 18. stoletja je bilo v Ljubljani več kot 300 obrtnikov, kar je za 8000 prebivalcev tedanje Ljubljane že lepo število. Leta 1802 je število obrtnikov naraslo na 500 nasproti 12.000 prebivalcem.

Številne obrti so seveda že izumrle, saj je čas prinesel svoje, nastajale pa

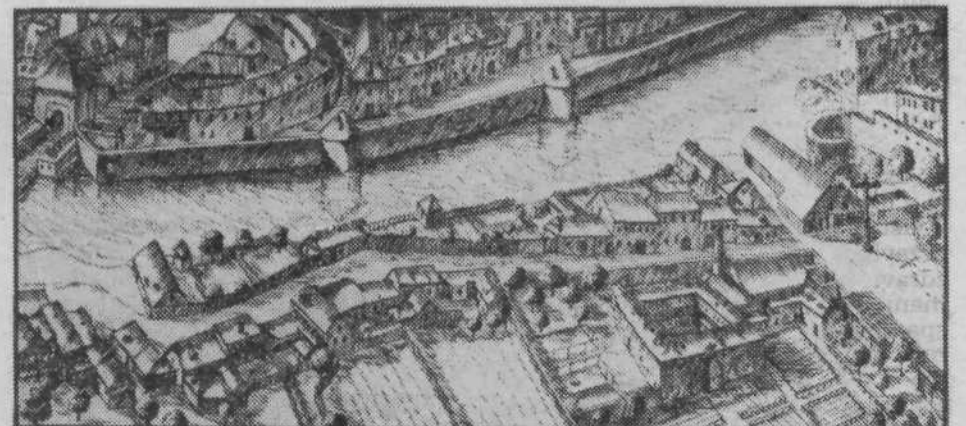
so nove, prilagojene vse hitrejšemu razvoju industrije.

KAKO JE DANES?

Po podatkih lanskoletnega popisa prebivalstva ima Ljubljana 235.000 prebivalcev, 1. marca lani pa je bilo v njej 4.694 obrtnikov. V združenju obrtnikov v občini Ljubljana-Center pa je po podatkih (20. decembra 1981) skupaj 561 obrtnikov.

Prav nekatere med njimi – takšne, ki še vedno vztrajajo v »odmirajoči« obrti, pa tudi tiste, ki so se odločili za povsem nove, verjetno donosnejše obrti, ki jih stara Ljubljana seveda ni poznala – pa vam bomo predstavili v naslednjih številkah.

M. Z.

Del stare Ljubljane okoli leta 1670, po Valvasorjevi grafični zbirki. (Za obzidjem so hiše, v katerih so imeli obrt strojarji, irharji, usnjarji in milarji).